

ШЛЯХ МОЛАДЗІ

SLACH MOŁADZI

ІЛЮСТРАВАНЫ ЧАСАПІС БЕЛАРУСКАЙ МОЛАДЗІ

РАМЯСЛО І ПРОМЫСЕЛ НАШАГА КРАЮ

Каб шукаць пачаткаў рамясла й промыслу, дык трэба было-б хіба сягаць некалькі тысяч год назад, г. зн. да часу такога разьвіцця чалавека, калі ён пачаў выяўляць патрэбы ў сваім жыцці мець побач ежы сякую-такую адзежу, абутак, прыладзе для земляробства, паляваньня, рыбалоўства і г. д. Але мы так далёка сягаць ня будзем. Сьцьвердзім перад усім факт, што ёсьць у нашым краю дзсяткі тысячы краўцоў, шаўцоў, сталяроў, кавалёў, цесьляў, бондараў, ганчароў і іншых майстроў з фармальнымі кваліфікацыямі, г. зн. з «рамесьніцкімі картамі», згуртаваных па месцах і мястэчках, ды ня менш мо' такіх-жа майстроў вясковых бяз ніякіх дакумэнтаў, але часта з вялікімі здольнасьцямі, каторыя пашыраюць г. зв. народны промысел і заспакойваюць у вялікай меры патрэбы вёскі. Рамесьнікі — гэта людзі, я скажаў-бы, з спэцыяльнымі здольнасьцямі й ведай, а калі ходзіць аб вёску, дык зьяўляюцца яны, быццам, нейкай крыху вышэйшай катэгорыі, бывалыя ў людзях, маючыя кантакты, лепшыя матарыяльныя варункі і г. д. Дзеля таго рамясло мае вялікае значэньне ня толькі ў сэнсе эканамічным, але й нацыянальным.

Рамесьнікі зьяўляюцца, свайго роду, піонерамі промыслу. Рамесьніцтва-ж і промысел мясцовага паходжаньня вельмі аблягчаюць палажэньне вёскі. — Яны забіраюць з вёскі надмерны лік працоўных рук на заго-не, заспакойваючы-ж першыя патрэбы сялян—атрыманьня ад іх грошы вяртаюць ім назад за спажывецкія прадукты. Такім чынам паўстае рух, абмен пладамі вытворчасці, гандаль, а заробтак не ўцякае ў чужыя

краі. А калі хоць частка вытворчасці промыслу, рамесьнікаў і земляробаў ідзе заганіцу й калі менш тавараў прывозіцца з заганіцы, як вывозіцца, тады край багацее й доля ягоная паляпшаецца. У гэтым праяўляецца найвялікшы сэнс патрэбы падтрыманьня й як найбольшага пашырэньня мясцовага беларускага рамясла й промыслу, якія дасюль у нас ня мелі належнае апекі.

За часоў расейскае няволі палітыка царскіх урадаў была так кіраваная, каб тварыць прамысловыя цэнтры ў Расеі, ня глядзячы на тое, ці там былі для гэтай прамысловасьці дагодныя абставіны, сырцы, ці не. Хадзіла ім аб тое, каб узабагачаць «істинно рускія» землі коштам паняволеных народаў. Ня глядзячы на такую няспрыяльную палітыку да сьветнае вайны, у 6 беларускіх губэрнях было 11.822 фабрыкаў і заводаў, у каторых працавала 81,635 работнікаў. Прадукавалі яны тавараў на 107,250,000 рублёў. Значная часць гэных тавараў ішла заганіцу.

Як прадстаўляецца промысел у Беларускай Радавай Сацыялістычнай Рэспубліцы, цяжка дасьледзіць. Ёсьць там, бязумоўна, поступ, але й камуністы ня надта стараюцца палепшыць эканамічнае палажэньне й разбудаваць промысел у Беларусі.

У Польскім Гаспадарстве, на г. зв. усходніх землях, дзе жывуць Беларусы, промысел ня мае належнае апекі. Наадварот, як падае „Sprawozdanie o stanie gospodarczym okręgu Izby Przemysłowo-Handlowej w Wilnie za 1937 r.“, «устаўленьне далёка больш прыцягваючых палёгкаў для СОР (Цэнтральнага Вокругу Прамысловага ў цэнтры

Польшчы — Я. Н.) і Гдыні з ваколіцамі ня спрыяла прамысловай інвэстыцыі на Землях Паўночна Усходніх. На перашкодзе акцыі інвэстыцыі стаяў — кажа далей тая-ж справаздача — недахоп адпаведных крэдытаў, а так-жа канечнасьць перамаганьня многіх цяжараў паўстаючых з недатасаванага, няраз да патрэбаў жыцця зьверхняга кіраўніцтва ў галінах, у каторых мусіць праяўляцца гаспадарчая актыўнасьць. Апошняя зацікаўленьне ўрадавых дзейнікаў мала што памагло... Ня глядзячы на ўсё гэта колькасць прамысловых варштатаў паважна ўзрасла, дзякуючы саматужнасьці мясцовых элемэнтаў...»

Трэба пры тым ведаць, што прысутнасьць розных сырцоў (дрэва, лён, жывёла, збожа і інш.), сыстэма водных шляхоў, багацтва торфу, белага вугля, танія работніка вельмі спрыяе разбудове промыслу ў нашым краю. Нашыя вазёры, рэчкі з вялікімі спадамі й роўнамернасьцю прыплыву вады, як кажа б. віцэ-прэзыдэнт м. Вільні, інж. Г. Енш у „Roczniku Ziem Wschodnich za 1939 r.“, даюць магчымасьць выпрадукаваць вялізарную колькасць электрычнае энэргіі пры вельмі нізкіх коштах. А гэта пры цяперашняй мэханізацыі мае вялікае значэньне. Агулам інж. Енш дапускае, што воды аднае Віленшчыны, бяз спэцыяльных штучных вадазборнікаў, могуць даць 450 мільёнаў кіляват-гадзін. Палепшаньне эканамічнага палажэньня нашага краю бачыць ён у стварэньні промыслу ў большых разьмерах.

Тымчасам у вокругу Прамыслова-Гандлёвае Палаты ў Вільні, які абыймае ваяводзтвы: Віленскае, Наваградзкае, Бела-

стоцкае й Палескае, прамысловых прадпрыемстваў ёсць 11,533 і належаць яны, на жаль, да людзей найчасьцей наплывовых. Промыслам і рамяслом займаецца ў гэтым вокрузе 4 працэнты насельніцтва, лік каторага сягае больш 5 мільёнаў.

Найбольш развітым зьяўляецца промысел вытворча-спажывецкі, каторага маем 4791 прадпрыемстваў. У гэтым ліку: млыны, малачарні, фабрыкі віна, мёду, кансэрваў, макарону, муштарды, цукеркаў, дражджоўні і інш., а таксама бровары, якіх ёсць 98. Прад вайной на тым самым бадай абшары было каля 300 бровараў, што ёсць вельмі характэрным для нашага земляробскага краю й цяперашніх адносінаў. Прад вайной сьпірт ад нас вывозілі, а цяпер прывозяць з цэнтру Польшчы й Пазнаншчыны, з чаго карыстаюць тамашнія земляробы, маючы лепшы збыт на збожа.

Другім найбольш ведамым зьяўляецца дзераўляны, ці як іншыя кажуць, лясны промысел. Усіх дзераўляных прадпрыемстваў, паводле „Spraw. Iz. P.-H. w Wilni za 1937 r.“, ёсць 1279. У гэтым тартакоў 226, а рэшта фабрыкі фарнеры, мэбляў, запалчаных палачак і інш. дзер. вырабаў. — Далей паперняў, тэктуруняў і пад. прадпрыемстваў ёсць 90. Капальняў крэйды 36. Шкляных гутаў, цагельняў, цэмэнтаўняў, бэтонаўняў, кафляўняў, вапняўняў — 860. Тэкстыльных, валакністых фабрыкаў (ткальняў і інш.) — 1128. Алеяўняў 191. Смаляўняў і тэмпертаўняў 291. Мыдляўняў 44. Фабрыкаў галентарыйна-адзежных 118. Фабрыкаў скурных 71. Фабрыкаў сьвечак, лякеру, пакосту, фарбаў — 35. Апрача таго ёсць шмат прадпрыемстваў рыбацкіх, гародніцкіх, садоўніцкіх і іншых.

Усіх прамысловых прадпрыемстваў хоць у агульных нарысах у публіцыстычным артыкуле цяжка вылічыць. Важнае аднак для нас тут сьцьверджаньне, што пачаткі промыслу ёсць, што ёсць так-жа натуральныя дагоднасьці й патрэбы для яго разьвіцьця. Астаецца толькі пытаньне: якім спосабам падтрымаць і разьвіваць мясцовы промысел і беларускае рамесніцтва. І гэтым пытаньнем займаўся беларускія віленскія часопісы. Канкрэтныя рады іх былі наступныя: 1. закладаць беларускія рамесніцкія школы, тварыць рамесніцкія арганіза-

1 Maj—Świata Pracy

Sioleta minula 50 hod ad pryńiaćcia na miżnarodnaj kanferencyi ў Paryży pastanovy ab świat kawańni robotnikami 1 Maja.

Świata heta dajšo ũžo j da našaha kraju j u niekatorych miastoch nia tolki robotniki, ale jsialanie pačynajuc jaho światkavać. Treba adnak skazać što ciapier 1 Maju dajuc roznaje značeńnie. Adny ũvažajuc jaho za świata kamunistyčnaje, druhija za sacyjalistyčnaje, trejcia za nacyjanał-sacyjalistyčnaje, a inšyja nazyvajuc jšče jn-kš. Dziela taho nie adrečy budzie zahlanuc u historyju j pierakanacca, u jakich abstavinach i dziela čaho paŭstała dumka światkavać 1 Maj.

Było heta ũ 1889 hodzie, kali adbyvalasia slaŭnaja ũsiaśvietnaja wystaŭka ũ Paryży. U henym ča-

cyi, banki, nalađjwać zbyt ramiesnićkiх вырабаў заграńicu. 2. Пашыраць прыватны гандаль і коопэрацыю. 3. Тварыць бел. рамесніцкія цэнтры па месцах і мястэчках, ды прыцягваць, як рамеснікаў так і работнікаў да беларускага адраджэнскага руху, бо зьяўляюцца яны элемэнтам вельмі актыўным і важным для нацыянальнае справы.

Увесь гэты плян правільны й вельмі добры. Але рэальна глядзячы на жыцьцё, мусім сабе усьведаміць, што хоць рамесніцкія беларускія школы, арганізацыі, банкi вельмі патрэбныя й трэба ймкнуцца да таго, каб яны паўставалі, аднак у сяньняшніх абставінах мы, Беларусы, з прычын ад сябе незалежных ня зможам іх стварыць. Рэальную акцыю за гэта можна й трэба вясьці ў самаўрадах. Прад усім-жа мусім прапагаваць сярод сялянства, асабліва сярод моладзі, патрэбу пашырэння свайго промыслу, навукі рамясла, фаху, старацца падтрымліваць сваіх мясцовых бел. рамеснікаў, каторыя павінны браць у тэрмін перад усім мясцовую сьведаму беларускую моладзь; тварыць рамесніцкія вытворчыя кааператывы, а таксама прыватныя прадпрыемствы; дамагацца ад ураду крэдытаў і палёткаў для разьвіцьця мясцовага рамясла й промыслу; урэшце наладжваць збыт вырабаў і прадуктаў з нашага краю заграńicu, які мае аграмаднае значэньне й якога ёсць ужо паважныя пачаткі.

Я. Н.

sie, dakładna 20 lipnia, adbyvaŭsia ũ Francyi miżnarodny sacyjalistyčny kanhres (druhi internacyjanał), na jakim miż mnohimi inšymi spravami amerykanski delehat padaŭ prapazyku ũstanavić miżnarodnaje świata, hałoŭnym kličam katoraha bylo-b skaračeńnie dnia pracy. Usie ũčasniki dumku hetu pryńiali, tolki byli razbiežnašci što da vybaru daty — dnia. Tady amerykanski pradstaŭnik vyjašniŭ, što pracouńyja Ameryki paštanavili 1 Maja 1889 h. naładzić vialikuju demanstracyju. Francuski delehat Raymond Lavigne, pryponniŭ, što imienna ũ mai miesiacy 1889 h. sacyjalisty ũ Bordeaux vysunuli ũladam damahańni praletaryjatu. U kancy-ž pryńiata byla pastanova, u jakoj miż inšym havorycca:

„Ustanaułajecca data vialikaje miżnarodnaje manifestacyi, kab u adzin toj samy dzień, uva ũsich krajoch i miestach robotniki mahli damahacca ad ũladaŭ skaračeńnia dnia pracy da vašmi hadzin.

Biaručy pad uvahu, što manifestacyja hetkaha rodu byla ũžo vyznačana na dzień 1 maja 1890 h. Amerykanskaj Federacyjaj Pracy na kanhresie ũ Saint Louis u 1888h., dziela taho pryjmajecca hety dzień, jak data dla ũstanoulenaj manifestacyi“.

Ustanoulenaje takim čynam świata 1 Maja stalasia pašla dniom damahańniaŭ nia tolki skaračeńnia dnia pracy, ale svobody, roŭnašci j braterstva, dniom baračby za poŭnuju hramadzkuju spraviadlivašć, za pravy čalavieka da pracy j dla kulturnaha žyćcia.

Suśvietnaja vajna mocna padarvala aŭtorytet świata 1 Maja, asabliva-ž klič braterstva, kali robotniki pajšli na aružnuju baračbu adzin suproč druhoha ũ varožych da siabie armijach. Adnak sam klič svobody, roŭnašci j braterstva astaŭsia dalej vialikim. Pašla suśvietnaje vajny, nia hledziačy na ũsio, dumka światkavańnia 1 Maja pašyrylasia jašče bolš. I siańnia światkujuć jaho nia tolki sacyjalisty, ale j kamunisty j navat nacyjanał-sacyjalisty, a taksama j robotniki, katoryja nie naležac da nijakich partyjaŭ. U časie światkavańniaŭ dachodzić časta da kryvavych sutyčak. Bo z adnaje starany pracouńyja vysoŭvajuc svaje damahańni lepšaje doli, spraviadlivašci, svobody, a z druhaje starany buržui vystupajuc suproč hetaha, arhanizujučy roznyja dyversyjnyja napady na światkujučych.

Treba ũrešcie skazać, što charakter 1 Maja pakrysie žmianajecca. Stajecca jano ũžo nia

tolki dnom damahaŋniaŋ rabotnickich, ale j ţvıatam u  eţţ Pracy, dnom kultu Pracy. Dzieicca heta z pry yny  mıeny pahladaŋ na Pracu. Daţıul mazol, pracu fizy nuju ludzi ŋ bolţaţı ŋva ali za nieţta pani azu aje. Ciapier taki pahlad spatykajecca radziej. Praca fizy naja stanovıcca ŋ o byccam niekaj hanarovaj adznakaj. Da stvare nia takoha pahladu, treba spraviadlivı adciemi , pry yniajucca nia tolki sacyjalisty, demakraty, ale taksama sapra dnıya chry cijanie, a navat faţysty j nacyjanal-sacyjalisty. U chry cijanskaj navucy  eţţ dla Pracy, paţana jaje  ja lajecca adnym z najbolţ va nych punktaŋ, katory  asta silnyja hetaha ţvıetu j pryslu niki kapitalistaŋ zakryvaju , abo vyjaţniaju  na svaju karyţ . Faţysty, nac-sacyjalisty, navat sami asabista ıchnıja pavadyry — Musolini j Hitler, — nia raz vyja lali paţanu Pracy.

Pryjmaju y pad uvahu ŋsio vyţej skazanaje, chto vıedaje, ci ŋ o ŋ niedalokaj budu y ni dzie ı 1 Maja nia staniecca ahułnym usienarodnym ţvıatam u  eţţ Pracy.

Biełarusam, na naţ pahlad, kult Pracy, paţanu da Pracy, treba ra viva  bolţ,  ymsia kamu inţamu, bo ŋvıeţ Biełaruski Narod — heta ludzi pracy. Biełarusam, biazumo na treba ŋ pierţuju  arhu trymacca ŋsıaho svajho nacyjanalna biełaruskaha, usim tvary  adnu biełaruskuju sıamju, ımknucca da taho, kab nichto ŋ nas nia by  pakry d any, ani, specyjalna, dzieła svajho bahactva vyvı  any, upryviljavany. Adna asna, Biełarusam nia mo na padtrymliva   vıarynaha nacyjanalizmu, katoraha hało nym kli am joţ  — silniejţy musı   jeţı slabiejţaha, a ŋ mieru sıly padtrymliva  ımknie ni da brackaha spraviadlivaha, svobodnaha, niezale naha su y cia ŋsıch narodaŋ.

J. N.

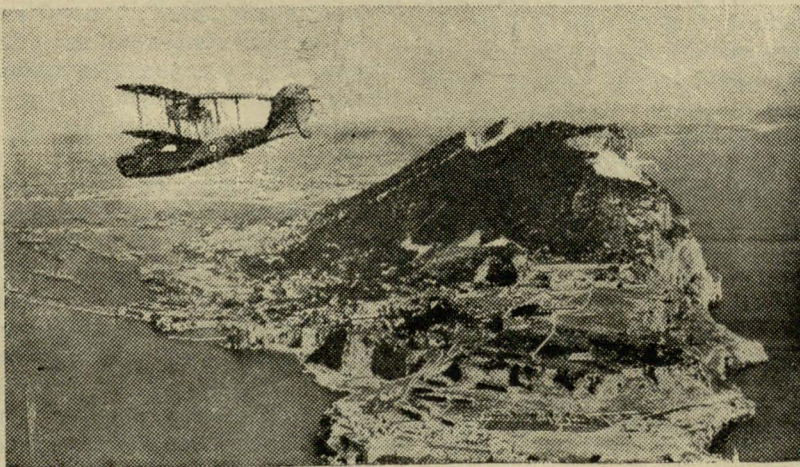
Gibraltar

Dva tydni tamu vo y ŋsıaho ţvıetu  vıarnulisia na Gibraltar, dzie pa ali hurtavacca vajennyja sıly hiţpanskıja, italjanskıja, anhlijskıja, francuskıja j nıamieckıja. Ŧto   heta takoje heny Gibraltar, zapytaje mo' nie adzin z naţy   yta oŋ?

Voţ- a:

Gibraltar joţ  małym skalnym paŋvostravam na paŋdzionnym bierahu Hiţpanii. Adciaty jon ad  elaţı abţaru Hiţpanii mocna ŋlezţym zalıvam Algeciras. Paŋvostraŋ hety maje 4 z pałavinaju kilometraŋ da  yni z po na y na poŋdzie ı i kala 1 z  vierciu kilometraŋ ţyryni z uschodu na zachad, a paŋdzionnaja  astka jaho, nazvanaja Punta de Europa, h zn. kan atak E ropy, jakaja znachodzıcca na vyţyni 425 metraŋ nad moram, spadaje stroma ŋ niz i  ja lajecca nia tolki miescam najbolţaha zbli enıa E ropy z Afrykaj, ale adna asna punktam, katory, mo na skaza , panuje nad Gibraltarţkaj  iaţnınoju, ıu a aj Mi ziemnaję Mora z Atlantyckim akijanam.  iaţnınia-  hena z uvachodu Mi ziemnamorskaha maje ţyryniu 20 klm, u samaj sıaredzınie zvu ajecca da 13 klm., a ŋ vchadzie na Atlantycki akijan rasţyrajecca da 37 klm.

Miesca heta prycıahvala ŋvahu jaţ e ŋ staradaŋny   asoch. Za jaho bilisia Hiţpancy, Rymłanie, Arabı, Francuzy j Anhlijcy, bo  ja lajecca jano, byccam, bramaj u marskoj kamunikacyi. Sam nazoŋ Gibraltar pachodzi  ad pavadyra Arabaŋ Tarika, katoryja zajmali Gibraltar ad 711 da 1462 h. Paarabsku skała nazyvajecca gebel (d ebel), u spału e ni-  z imiem Tarik paŋstaŋ nazoŋ Gebel-Tarik (skała Tarika), katoraja paţla pieratvaryłasia ŋ Gibraltar.

Gibraltar.

Грамадзяне! Памятайце аб беларускай моладзі і прысылайце ахвяры на дапамаговы фонд беларускім немажым а здольным вучням і студэнтам на адры: Red. „Шлях Моладзі“ — Wilno, Zavalnaja vul. 1—2.

Памятуйма, што свая беларуская інтэлігенцыя найлепш дбае аб дабро для свайго Беларускага Народу!

Ad Arabaŋ adabrali Gibraltar Hiţpancy ŋ 1462 h. Ureţcie- , u  asie hiţpanskaje vajny ŋ 1704 h. zanıali Gibraltar Anhlijcy, jakıja pa sıa niaţni dzie ı trymajuc jaho ŋ svaich rukach.

Anhlijcy zrabili z Gibraltaru vıalizarnuju krepa , u jakoj zhurtavanyja anhlijskıja vajennyja sıly ţcierahu  svobodnaha prajezdu dla svaje floty. Da apoţnich hadoŋ suproc anhlijskaha vaładarstva ŋ Gibraltarı vıalıkı  vystuple niaŋ badaj ţto nia bylo. Ciapier adnak, kali Nıamie  yna j Italıja bli ej zacıkavılisia Hiţpanıaj j jaje bierahami, Gibraltar znajţoŋsia ŋ pałaze ni zehro anym. Asabliva hrozny m dla Gibraltaru staŋsia, takim  ynam, hiţpanski port Ceuta, katory znachodzıcca badaj naprocı  na bierahoch Afryki pry Mi ziemnym Mory j Gibraltarţkaj  iaţnınie. Z hetaje-  pry yny pavıalı yłasia zna e nie partovaha mieţta Afryki pry Atlantyckim akıjanıe Tangieru, jakoje taksama znachodzıcca niedaloka Gibraltarţkaj  iaţnıni. Tangierem kiruju  pavodle ŋmovy z 1923 h.  atyroch Francuzaŋ,  atyroch Hiţpancaŋ, troch Anhlijcaŋ i troch Italıjancaŋ. Najbolţyja adnak uplyvy maju  tam Francuzy, da  aho pry yniajecca blıskaje susıedztva francuskaje kalonıi ŋ Afrycy Marokko, u abţar jakoha farmalna zalı any Tangier, a taksama j dzieła taho, ţto Francuzy najbolţ maju  sympatyı sıarod tamaţnıch  ycharoŋ, dy ţto kiruju   andarmeryjaj, jakaja ţciera e paradku.

U ciapieraţnim tryvo nym  asie bara by vosıaŋ Rym-Berlin i Pary -Londyn Gibraltar uva ajuc za adzin z najbolţ balu y ch punktaŋ. Tamaţnıaja anhlijskaja krepa  i kantrola najbolţ nie padabajecca Nıamie  ynıe j Italıi, bo na vypadak vajny Anhlıja mo a za ynı  prajezd praz Gibraltar nıamieckaj flocie j takim paradkam Italıja nia budzie mie  poma y na Mi ziemnym Mory, a hetym samym pieramoha tut addajecca zhary Francıj j Anhlıi. Dyk nıadzıva tady, ţto Gibraltar prycıahvaje vıalıkıja vajennyja sıly j uvahu ŋsıaho ţvıetu.

Z. B.

Будоўля зямлі

Зямля наша належыць да г. зв. сонечнай сыстэмы Сонца-ж, як ведаем, стаіць на месцы, а Зямля кружыцца кругом сонца па дарозе выцягнутага кола. За год Зямля робіць поўную дарогу кругом сонца з вялізарнаю скорасцю. Зямля ляціць у бязмежным прасторы, пралятаючы ў сэкунду дарогу даўжынёю 30 кілямэтраў. Гэта значыць, што скорасць гэта перавышае скорасць вінтавачнае кулі ў 50 разоў.

Зямля наша ёсьць шаравідная, мае форму сплюснутага на полюсах шара. Адначасна з рухам кругом сонца, Зямля круціцца таксама кругом выбражанай сваёй восі й за суткі яна робіць поўны абарот кругом гэнае восі.

Зьмена пораў году: вясна, лета, восень, зіма — гэта ўсё ёсьць вынік руху Зямлі кругом сонца й інш. дзейнікаў. Дзень жа й ноч зьяўляюцца вынікам абароту Зямлі кругом сваёй восі.

Зямля наша ёсьць вельмі старая. Вучоныя ўважаюць, што мае яна шмат трыльёнаў*) гадоў.

Думаю, што зродзіцца пытаньне ў Паважаных Чытачоў: чаму Зямля ёсьць шаравідная, якім чынам яна паўстала, чаму кружыцца кругом сонца, а не па якой другой дарозе й г. д. Аб усіх гэтых справах пастараюся падаць хоць агульныя паняцьці, якія будуць вельмі патрэбныя й аблегчаць прысваеньне ўсіх тых пытаньняў, каторыя адносяцца да ўнутраной будовы Зямлі, аб якой буду пісаць ніжэй.

Розныя пагляды аб нутраным стане Зямлі

Пытаньне аб будовы Зямлі яшчэ да сьнянны ў цэласьці ня выясьненае. Шмат ужо вучоныя зрабілі захадаў у гэтым кірунку й даўно ўжо цікавіліся гэтымі пытаньнямі, аднак яшчэ да сьнянны ёсьць шмат праблемаў з гэнае галіны не цалком высветленых. Але з таго, што высветлена, ведама, што ўнутры Зямлі ёсьць вялікае цьсьненьне**) й пануе высокая тэмпература. Унутры, Зямля зна-

*) Мільён — тысяча тысячаў, мільярд — тысяча мільёнаў, трыльён — тысяча мільярдаў. Трыльён гадоў — гэта такі доўгі час, якога нам, лічачых век на сто гадоў, трудна выабразіць.

**) Цьсьненьне і атмасфэры выражаецца цяжарам паветра на кожны квадратны цэнтымэтр паверхні Зямлі, вышыня якога выносіць 200 км. Цяжар гэтага слупка паветра на кожны 1 кв. см. выносіць 1 кг. і 33 гр.

ходзіцца ў зусім іншым стане, зусім не падобным да таго стану, у якім яна знаходзіцца на сваёй паверхні.

Таму, што вучоныя людзі ня маюць яшчэ магчымасьці стварыць такіх варункаў, якія пануюць унутры Зямлі, нават у лябараторыйнай абстаноўцы, дык ясна, што ўсе паняцьці аб стане нутра Зямлі зьяўляюцца да пэўнай меры дагадкамі.

Усе шматлікія пагляды аб нутраной будовы можна падзяліць на наступныя групы:

I. Зямля збудаваная із вобласцяў, прадстаўляючых паступовы пераход ад цвёрдай кары праз рад пераходных зон да газавага ядра — „тэорыя закрытычнага газа“.

II. Зямля прадстаўляе сабой рэдкую, расплаўленую матэрыю, пакрытую цвёрдай карой, таўшчыня каторай у розных вучоных прымаецца розна.

III. Зямля ёсьць цвёрдай матэрыяй ўва ўсей сваёй таўшчыні, зьяўляючыся зусім астыўшай масай.

IV. Зямельны шар ёсьць цвёрдым, але ў розных мясцох яго знаходзяцца адасобленыя басэйны расплаўленых жыдкіх масаў.

V. Зямля складаецца з цвёрдага, прудкага ядра, із цвёрдай зямельнай кары. Між гэтымі вобласцямі заключана магматычная*) маса ў відзе пераходнага пояса.

Некаторыя з гэтых паглядаў сягоння ўжо ўстарэлыя, а некаторыя не цалком пакрываюцца са шматлікімі назіраньнямі, зробленымі за апошнія часы й таму даўжэй затрымліваюцца над імі ня буду.

Цяпер у большасьці вучоных пануе пагляд аб цвёрдым і пруткім стане зямнога ядра. Да гэтага пагляду скланяецца цяпер большасьць геалёгаў, геофізыкаў, геохімікаў, а таксама астраномаў. У глыбіні Зямлі, як я ўжо значыў вышэй, пануе вялізарнае цьсьненьне. І вось гэтае аграмаднае цьсьненьне, якога мы нават ня можам выабразіць у нашых звычайных абставінах, уварунковаваюць цвёрдзіню й згущанасьць субстанцыі ў нутраных часьцях Зямлі. І таму тэрміны аб стане цэлаў „цвёрды“,

*) Магмай называецца расплаўленая маса, якая знаходзіцца ў нутраных часьцях зямной кары. Слова „магма“ паходзіць ад грэцкага „мігвумі“, што значыць „мяшаць“, пасьядоўна — слова магма азначае сабою зьмешаную масу.

„плыўкі“, „газавы“ ня могуць тасавацца да тых станаў цэла, у якіх знаходзіцца яно ў глыбіні Зямлі. Гэтыя тэрміны могуць мець недаслоўны, а ўмоўны характар. З пэўнасьцю можам дапусьціць, што субстанцыя знаходзіцца ўнутры Зямлі ў стане, яшчэ ня знанай на паверхні Зямлі.

Цяперашнія дадзеныя аб будовы Зямлі

На падставе навуковых дадзеных, зямны шар можа быць падзелены на тры часьці:

1) Вонкавая вобласць Зямлі, даходзячая да глыбіны 1200 км.

2) Сярэдні, пераходны пояс, каторы складаецца із кіслародна-сульфіднай (хімічнае спалучэньне серкі (sulfur) з другімі элемэнтамі) вобласці цяжкіх мэталюў і даходзіць да глыбіні 2900 км.

3) Ядро зямлі — барысфэра (цяжкая сфэра), зложаная із найболей цяжкіх субстанцыяў, а іменная: жалеза й нікелю. Радыус гэтай вобласці налічае сярэдне 3500 км. Уважаюць, што цьсьненьне ў гэных вобласцях выражаецца 3,000,000 атмасфэраў. Адносна тэмпературы, пытаньне астаецца адкрытым.

Самымі верхнімі часьцямі нашай Зямлі ёсьць літасфэра. Таўшчыня яе каля 50 км., а пераход яе ў чарговы слой адбываецца плаўна й пасьядоўна, у парадку расьцягнутага інтэрвалу. Пераход жа апошняга да ядра зьяўляецца рэзкім скокам (пункт 2900 км.).

Варта зазначыць, што пэрыфэрычныя (берагавыя) часьці Зямлі адрожніваюцца ад нутранога ядра ня толькі фізычна, але хімічна.

У сувязі з гэтым, самук верхнюю часць Зямлі, каторая складаецца галоўна із крэмя (Si) і алюмінію (Al), азначаюць сымбалам „Sial“. Болей глыбокія часьці называюцца „Sima“, таму, што ў складзе яе пануючую роль іграе магні (Mg). Для пераходнай зоны даны назоў: Stofesima — для верхняй часьці (хром—Cr, жалеза—Fe, крэмень—Si, магні—Mg) і Nifesima — для ніжняй вобласці (нікель—Ni, жалеза—Fe, крэмень—Si, магні—Mg). Ядро зямлі абазначаюць сымбалам „Nife“ (нікель—Ni, жалеза—Fe), як складаючаяся ў большасьці з гэтых мэталюў.

Каб больш выразней прадставіць сабе вышэй сказанае аб нутраной будове Зямлі, падаю

адначасна табліцу Зіберга (Sieberg A., Erdbebenkunde, Iena 1923), каторая зьяўляецца асновай сьгодняшніх паглядаў у гэтай галіне ведаў.

Табліца вобласьцяў і зон зямнога шара п-дле Зіберга (Sieberg A., Erdbebenkunde, Iena 1923)

Назовы вобласьцяў і зон Зямлі		Глыбіня ў км.	Стан аграгаты	Сярэдняя гушчыня	Агульны характар
Літэра	Зямная кара	50—60	Анізатропны-крысталічны	2,6	Крысталічныя пароды, каторыя складаюцца пераважна з Крэмна Si, Алюмінію Al, Граніту, Гнейсы і п. Бліжэй ніжняй граніцы пароды пераходзяць у адкрытаплярстычны стан. Знаходзяцца гнёзды мёртвай магмы.
	Цякучая зона	120		3,0	Крысталічныя пароды, каторыя маюць у сабе пераважна Крэмень Si, Магні Mg, знаходзяцца ў стане скрытай плястычнасьці. Могуць быць гнёзды дзейнай магмы злучаныя між сабой, а таксама з вышэй ляжачымі.
	Зона цяжкіх магматычных парод	1200	Аморфны-шкляны	3,4	Цяжкія магматычныя пароды сіматычнага характару, не спатыканыя на зямной паверхні. У верхніх слабах могуць яшчэ знаходзіцца ў стане скрытай плястычнасьці. Няма ні гнёздаў, ні слабаў дзейнай магмы.
Пераходны пояс	Кіслародна-сульфідная* вобласьць цяжкіх мэталюў	2900	Ізатропны	5,5-6,0	Мэталічнае жалеза з сылікатамі**) ў няправільным напластаваньні канцэнтрычнымі слаямі з рознакімі фізычнымі ўласьцівасьцямі. Практычны стан „цвёрды“.
Барысфера	Жалезнае ядро	6370	Ізатропны	9,1	Жалеза з прымешкай нікелю Ni і часткова Кобальта Co. Практычны стан „цвёрды“.

*) Сульфіды — хімічны зьвязак серкі з другімі хімічнымі элементамі. Адсюль: селеніды — селеністыя злучэньні, тэльюрыды — тэльюрыстыя злучэньні, арсеніды — мыш'яковыя злучэньні і антымоніды — сурмяністыя злучэньні.

**) Сылікатамі называецца хімічны зьвязак крэмязёма з другімі хімічнымі элементамі. З гэтакіх зьвязкаў складаецца большасьць мінералаў зямной кары.

Гэтая табліца прадстаўляе папярэчны разрэз зямнога шара ад цэнтру аж да яе паверхні. З табліцы мы бачым, што зямельная кара складаецца з найрадзейшай матэрыі й чым бліжэй да цэнтру, тым больш павялічваецца гушчыня матэрыі. Урэшце цэнтр ядра Зямлі, або, як іначай яшчэ яго называюць, барысфера, мае найгусьцейшую субстанцыю.

Паўстае тады пытаньне, якім жа чынам матэрыя зямнога шара так улажылася?

Вось-жа вучоныя высвятляюць, што размяшчэньне масаў у зямным шары можна параўнаць з размяшчэньнем целаў, якія паў-

стаюць у выніку стапленьня жалезнай руды ў гутнічай печы: на сподзе зьбіраецца чыстае жалеза, над ім крыху лягчэйшыя сярчкі*) ад жалеза, а на паверхні знаходзіцца лёгкая глінакрэмневая шляка, падобная да скалаў зямной кары. Падобна сталася й з размяшчэньнем масаў у зямным шары. Некалі пры паўставаньні Зямлі наступіла сэгрэгацыя**) складаючых яе целаў; улажыліся яны паводле гушчыні.

Калісь ня было ані нашай Зямлі, ані тых плянэтаў (Мэрку-

*) Сярчкі—гэта ёсьць хімічны зьвязак серкі з мэталюмі.

**) Сэгрэгацыя—размяшчэньне.

ры, Вэнэра, Марс, Юпітэр, Сатурн, Уран і Нэптун), якія, як і Зямля, належаць да сонечнай сыстэмы. Быў толькі аграмадны шар вельмі рэдкай мглавіцовай матэрыі. Пад уплывам адцэнтравай сілы ад віруючага шару мглавіцы адрываліся вялізарныя яе масы, з якіх паўставалі плянэты сонечнай сыстэмы, а ў тым ліку й нашая Зямля. З рэшту часьці мглавіцы, згушчанай і зжатай, утварылася нашае сонца. Зямля, паводле гэтай тэорыі, была калісь шарам субстанцыі мглавічнай, каторая пад уплывам згушчэньня паступова разгравалася. З газавога стану наш зямны шар перайшоў у стан пльўкі й тады адбылася сэгрэгацыя матэрыі паводле яе гушчыні: у сярэдзіне сабраліся цяжкія элементы, розныя мэталі, а перад усім жалеза, з якога складаецца ядро Зямлі. Навокал ядра ўтварыўся слой зьвязкаў цяжкіх мэталюў з серкай,—як уважаюць адны, пераважна з кіслародам,—як думалі другія; гэта ёсьць слой пераходны. Яшчэ лягчэйшыя зьвязкі крэмна (Si), алюмінію (Al), кальцыю (Ca), магні (Mg), потасу (K), соды (Na), утварылі каменную пакрыву Зямлі, а на паверхні, творачы яе кару, сабраліся найлягчэйшыя алюміна-крэмневыя „шумавіны“.

Вышэй пададзена тэорыя паўставаньня Зямлі паходзіць з XVIII веку. Першы яе сфармуляваў Кант, а разьвіў Ляплас. Навейшыя часы прынясьлі толькі дробныя папраўкі. Да апошніх часоў апіраліся на ёй выяважэньні аб нутраным стане Зямлі й аб паходжаньні знаходзячайся у ёй энэргіі, перад усім цяплінёвай.

—о—

Спатыкаючыся з сялянамі, прыходзілася часта чуць пытаньні: што знаходзіцца ў глыбінных частках Зямлі? Апіраючыся на навуковыя дадзеныя апошніх часоў, я даў тут адказ, прадстаўляючы вельмі агульны абраз нутраной будоўлі Зямлі. Далей, карыстаючы з гасьцінных шпальтаў паважанай рэдакцыі „Шляху Моладзі“ я буду старацца пісаць аб вельмі цікавых зьявішчах, як паўставаньне сушаў і мораў, аб працэсах гаратворчых, аб прычынах землятрасеньня, аб зьявішчах атмасфэрычных і г. п. Задаваленьне ж цікавасьці паважаных чытачоў будзе найбольшым маім маральным задаваленьнем і заплатай.

К. Чэртовіч

Найбліжэйшыя заданьні

З жмені лістоўных водклікаў нашых пачынаючых літаратаў-маладнякоўцаў у адказ на маю зацёмку ў „Шл. Мол.“ аб палажэньні нашага літаратурнага маладняка на вёсцы чырвонай ліній праходзіць скарга на:

1. поўную культурную адарванасць літаратаў - маладнякоўцаў ад скаргаў беларускай і сусветнай літаратуры і 2. амаль што няпоўная адсутнасць якой-коледы сувязі між паасобнымі літаратамі - маладнякоўцамі, а г. зн. і немагчымасць падзяліцца між сабой у шыршай скупені хвалюючымі нас думкамі і справамі.

Абставіны складаюцца гэтак, што ў сёньняшні час ёсць немагчымасцю стварэнне па прыкладу іншых народаў у нас свайго літаратурнага згрупавання, проф. саюзу, але гэта ня значыць, што літ. маладняк павінен хадзіць самапас — адзінкамі, ня ведаючы нічога аб сваім сябры-пражываючым у суседняй воласці, у сумежным павеце. Наадварот, як найшырэйшыя сяброўскія зносіны між сабой, асабістыя стыкі, лістоўныя — дадуць ня мала карысці.

Дык пазнавайма адзін аднаго! Памагайма радаю! — Дзелімся думкаю! Уласьне толькі тады, як мы зможам дабіцца гэтага, зможам дабіцца й другога, г. зн. супольнымі сіламі ліквідаваць нашую культурную адсталасць, адарванасць. У двух-трох заўсёды лягчэй выпісаць і цікавачую нас кніжку ў складчыну й часапіс.

А без далейшага вучэння, бяз ведання нашых і чужых клясыкаў, без знаёмства з літаратурнымі цёкамі ў сучаснасці, не гавораць ўжо аб апанаваньні тэхнікі пісаньня, наш вясковы маладняк ніколі паза „пачынаючага“ ня выйдзе.

Кожны з літаратаў-маладнякоўцаў мусіць чытаць беларускую літаратурную прэсу, а таксама і літ. прэсу суседніх народаў. А гэта можам даканаць толькі ў складчыну, групамі па некалькі асоб.

Тут падаю адрасы літаратурных часапісаў, якія кожны літарат.-маладн. мусіць мець:

1. „Шлях Моладзі“, Wilno, Zawalna 1—2.
2. „Калосьсе“, 2 зл. у год, Wilno, Zawalna 1—2.
3. „Беларускі Летаніс“, Wilno, Królewska 3—8.

Біеларуская chronika

Біеларуская Пільхрымка ў Kalvaryju, як мы пісалі, ідзцца у нядзелю 4 чэрвеня. Пільхрымка выйдзе з Vilni, з каścioла св. Мікалая, раницай паśla nabaženstva, каторае адбудзецца а hadz. 7-май Usim učasnikam bielaruskaje pilihrymki z wioski budzie pryhatavanaje biasplatnaje pamieskanie na načleh. Zborny punkt u Redakcyi „Chryścijanskaje Dumki“—Vilnia, Zavalnaja 1. Usie, kamubliżkaja bielaruskaja religijnaja sprava, pavinny staracca, kab u Bielaruskaj Pilihrymcy brała učasćie jak najbolš ludziej i kab adbyłasia jana u najlepšym paradku. Taja biel. sialanskaja moładz, jakaja maje rovary, pavinna ich vykarystać dziela pryb,ćcia u Vilniu j udzielu u Biel. Pilihrymcy. Aprača taho, možna j treba naładzivać tannija padaroży u Vilniu ciahnikami. Jak atrymać žniżku dla pilihrymaŭ u ciahnikoch, dajuć infarmacyi usie čyhunačnyja stancyi, a taksama budzie ab hetym infarmacyja u „Chryśc. Dumcy“.

Da spravy Vil. Bielaruskaj Himnazii. U suviasi z roznymi tryvožnymi viestkami ab Bielaruskaj Himnazii, Bačkaŭski Kamitet hetaje školy pastaŭ delehacyju da Kuratara Vil. Školnaha Vokruhu dziela vyjaśnieńnia spravy Himnazii. Kuratar zajaviu delehacyi, što dyrekcya Vil. Bielaruskaj Himnazii moža prymać padañni kandydataŭ u pieršuju klasu hetaj školy. Ab likvidacyi himnazii pastanovy jšče niama. U hetaj spravie j u spravie adkryćcia Liceju pry Vil. Biel. Himnazii Bačkaŭski K-t vysyłaє delehacyju u Varšavu da Ministra Ašviety.

Udaskanalvañnie biel nar. instrumentaŭ. U BSSR prystupili da cikavaj raboty dziela udaskanalvañnia j rekanstrukcyi bielaruskich narodnych instrumentaŭ. Meta rekanstrukcyi zaključajecca u tym, kab, zachavaŭšy koloryt biel. narodn. instrumentu, zrabić jaho technična bolš daskanalnym i hučnym. Bielaruskaja dudka, napr., budzie mieć paśla rekanstrukcyi čatiry raźmiery: pikolo, soprana, alt i tenar. Ton jaje hučańnia budzie u arkiestry nablížany da flejty. Padobnaje stvarajecca j u narodn. instrumencie— žalejcy.

Aprača taго абавязкава трэць мець з пару польскіх дэмакратычных літаратурных часапісаў, якія маюць магчымасць даваць больш месца фаховым літарат. пытанням.

Сяргей Хмара

Cikavyja raskopki. U Dzieviatnickaj voiaści, Stonimskaha pav., pry karčavañni lesu prypradkova vykapany 3 kamiennyja małatki z časou poznaha neolitu (kala troch tysiač hadoŭ tamu). U Vilni, u časie raskopkaŭ na Bekišavaj hary viedzennyh Archeolohičnym Muzejam Vilenskaha Universtyetu, natrapili na abaronnyja asieliščy, viedamyja z chronikaŭ, „Kryvoha Horadu“ (z XIV st.), razvalenyja u 1390 h. navalaŭ Kryžanoscaŭ pad kiraŭnictvam Kanrada Valenroda. Prytym adkapany astatki troch chataŭ. Niekatoryja dapaščajuć, što raskopki na Bekišavaj hary daduć novyja viestki ab paŭstañni Vilni, jakija buduć siahać za časy Gedymina (1315—1341 h.).

2690 uhodki zakładzinaŭ Rymu. U krasaviku miesiacy sioleta Italjancy uračysta šviatkavali 2690 uhodki zakładzinaŭ miesta Rymu.

25,000 bekonaŭ. Anhlijskija kupcy miasa zakupili ad kupcoŭ Vilenskaha j Navahradzkaha vajavodztvaŭ 25,000 bekonaŭ (dobra kormlenych šviniej). Pakul što adnak možna im vysiać tolki 10—15 tysiač bekonaŭ, bo bolš nia choćić.

Najbolš hlybokaje miesca Atlančyckaha akijanu. Hidragrafičnaje biuro ministerstva amerykanskaje floty avbieščila, što u časie pamieraŭ hlybini na Karaibskim mory natrapili na najbolš hlybokaje miesca Atlantyckaha akijanu. Na 16 mili na poŭnač ad Karaibskaha vostrava Hispaniola ščvierdžana hlybinia 9560 metraŭ (9 km. i 560 metraŭ).

Jak šukajuć naftu. Adna z nafcianych firmaŭ u Kalifornii (Ameryka) u praciahu 285 dnoŭ vyviarćila (vykruciła) u ziamli dziru hlybini 4. 673 metry, šukajučy novych žarołaŭ nafty. Temperatura na dne henaje dziury była 130 hr. C. — U našym krai nia tolki hetkichi, ale navat padobnych dziraŭ u ziamli nihto dastul nie rabiŭ i dziela taho nia dziva, kali my dobra nia znajem, jakija majem bahaćci. — Najhlybiejšaj kapalniaj švietu ŭvažajuć ciapier šyb adnaje metalovaje firmy u Paŭdzionnaj Afrycy, dzie rabotniki pracujuć na hlybini 2,600 metraŭ.

Nehry mohuč bialeć. Amerykanski lekar dr. Bertrand vynajšoŭ taki lek, ad jakoha čornaja skura Nehraŭ moža stacca zusim bielej. Lek hety robiac z adnaje brazylijskaje raśliny. I tak, kali Nehr zachoča być bieleym, dyk staniacca takim, jak tolki vypje lekarstva dr. Bertranda. Ale Nehry kažuć, što čornaja skura pryhažejšaja ad bielej i tamu prapanavanaha im leku nia ŭžyvajuć. Heta-ž paćviardžaje fakt, što ūsio, što jošče pryrodnym čaławieku, žjaŭlajecca dla jaho najlepšym, najpryhažejšym i najdaražejšym. Čužyja ūplyvy, prymiety niasuć šmierć usiamu rodnamu.

Samachody zabilii 2490 asob. U Italii u 1938 hodzie u samachadovych katastrofach zhinula 2490 asob i 35,880 raniena. U 1937 h. tam-ža u časie samachadovych katastrofaŭ zhinula 2,708 asob i 40,357 raniena.

Tokijo maje 6,830,523 žycharoŭ. Pavodle najnaviejšych padličeńniaŭ, stalica Japonii m. Tokijo maje ciapier 6,830,523 žycharoŭ.

Pałažeńnie ũ Eŭropie dalej naprużanaje

Pramova Hitlera j jahonyja prapanovy

Ustryvożany ţviet mabilizacyjamy armijaŭ z vialikim zacikaŭleńniem čakaŭ adkazu niamieckaha kanclera Hitlera na telehrafičny zaklik prezidenta Ruzvelta da miru j vyrašeńnia spornych spraŭ na miżnarodnaj kanferencyi. Adkazaŭ Hitler 28 krasavika vialikaj polityčnaj pramovaj u niamieckim parlamencie, u jakoj miż inšym zjaviŭ:

Ad pačatku majej polityčnaj pracy imknusia da poŭnaj svabody niamieckaha narodu. Nikoli nia imknusia da vyrašeńnia z inšymi dziaŭdzavami spornych spraŭ vajnoj i chaču raźviazvać spornyja spravy mirnym sposabam. Nie pasiahnu pa tyja ziemli, jakija nikoli da Niamieččyny nie naležyli.

Śviet padzieleny na paŭnujučych i padułaŭnych. Hranicy dziaŭdžaŭ jość niespraviadlivyja. Ad Niamieččyny adabrany zamorskija kalonii. Niamieččyna Francyji nie baicca. Niekalki hadoŭ tamu zapeŭniaŭ, što da Francyji nia maju nijakaj terytoryjalnaj pretensii — ciapier hetaha zapeŭnić nie maju. Ciapier treba zavieści novy paradak, paradak sapraŭdy spraviadlivy.

Aŭstryja zlučana z Niamieččynaj, bo Aŭstryja — heta niamiecki kraj. U Čechach jość celyja asieliščy niamieckaha nasielnictva, hety kraj naležyć da haspadarčaha vokruhu Niamieččyny, a kulturu Čecham stvaryli Niemcy. Dziela hetaha Čechi pryłučany da Niamieččyny.

Hdansk jość niamiecki j choča naležać da Niamieččyny. Jak Polšč patrabuje mieć dostup da mora, tak Niamieččyna musić mieć dostup da Uščodniaj Prusii. Hetaja prablema musić być vyrašana mirnym sposabam.

Dziela hetaha — kazaŭ Hitler — žviarnusia da Polščy z prapazycyjaŭ: 1) kab niamiecki Hdansk, zhođna z volaj jaho nasielnictva, byŭ pryłučany da Niamieččyny; 2) kab Polšč zhadziłasia na praviadziennie Niamieččynaj praz kalidor aŭtostrady j eksterytoryjalnaj čyhunki. (Dla aŭtostrady henaje, pavodle hazet, Niemcy choć mieć svabodnuju pałasu praz Pamorje šyrynioju da 25-ci kilometraŭ). Za heta Niamieččyna akančalna hvarantavała-b hranicy Polščy j zaklučyła-b na 25 hadoŭ pakt nieahresii, adnačasna Polšč, Niamieččyna j Vuhryja zabiašpie-

čyli-b niezaležnaść Słavakii. Polšč nie zhadziłasia na heta j zaklučyła dahavor z Anhlijaj. Dahavor hety — ũvažaje Hitler za adnastaronnaje sarvańnie Polščaj paktu nieahresii z Niamieččynaj z 1934 h. i jon jaho tak-ža zryvaje. Nia vyklučaje heta — kazaŭ Hitler, — kab nia možna było dumać ab novym parazumleńni Polščy z Niamieččynaj.

Adnosna Anhlii Hitler skazaŭ: Niamieččyna dakanała žmieni ũ Eŭropie biez vajny. Anhlija čamuści ũvažala patrebnym hvarantavać mnohim dziaŭdzavam niezaležnaść. Heta robicca dziela akružeńnia Niamieččyny, a nia dziela zabiešpiečeńnia miru. U takich abstavinach marski dahavor anhielskaniamecki z 1935 h., jaki maje na .mecie zabiešpiečeńnie miru, staŭsia fikcyjaj. Dziela hetaha — zjaviŭ Hitler — zryvaju jaŭo.

Na prapazycyju Ruzvelta Hitler adkazaŭ iranična, adznačaji čy, što Niamieččyna biez aružža na nijakuju miżnarodnuju kanferencyju nia pojdzie

Cikava adznačyć, što Hitler u hetaj svajej vialikaj pramovie, jakoj zakranuŭ spravy miżnarodnaha značeńnia nia tolki Eŭropy, ale amal cełaha ţvietu, ab SSSR navat nia ũspomniŭ, na što ũsie žviarnuli ũvahu.

Prad vystupleńniem Hitlera, 28 krasavika niamiecki ũrad uručyŭ polskamu ũradu prapanovu nanava dahavarycca, adnak-ža robić zaščiarohu, kab dahavor byŭ vyraznym i zabaviazvaŭ abiedzvie starony.

Adnačasna niamiecki ũrad uručyŭ prapazycyju j anhielskamu ũradu, dakazvajučy patrebu nanava dahavarycca ũ spravy miru j zbrajeńnia na mory.

Pramova min. Bekaj adkaz polskaha ũradu

Na prapanovy Hitlera adkazaŭ 5 h. m. z boku polskaha min. Bek pramovaj u Sojmie j aficyjalnym memorandum niamieckamu ũradu. Min. Bek zjaviŭ, što Polšč nia moža pryńiać prapanovaŭ Hitlera j nia dasca adsunuć ad Bałtyckaha mora. Z pryčyny zarvańnia niamiecka-polskaha dahavoru ab nienapadańni žaloby nasić nia budzie. Supakoj, mir—kazaŭ min. Bek—jość natužanaj pracaj polskich dyplomataŭ. Dziela toho Polšč hatova viaści pierahavory z Niamieččynaj u spravy Hdansku j u dahadnieńniaŭ kamunika-

* * *
Устаньце, працоўныя раці.
Пойдзем вясну спатыкаць!
Дружна мы будзем араці,
З песьняй зярняты кідаць,

Нівы абсохлі — чакаюць,
Час ужо рушыць з сяўнёй.
Жаўрукі ў небе сьпяваюць,
Пахнець мядовай лазой.

Праўце стальныя нарогі,
Досыць на лёс наракаць.
Шчасьця ня прыдзе з дарогі,
Трэба яго здабываць.

Рана з сяўнёй выйдзем у поле,
Родны засеім загон,
З коласам вырасьце доля,
Песьня-ж пальеца, як звон.

Ну, дык хутчэй на палосы.
Радасьць бярыце ў запас,
Хоць яшчэ зімныя росы, —
Рушым! У добры-жа час!

Мікалай Базылюк

cyi praz Pamorje, pry tym musilib adnak być zachavanyja mirnyja namieru j mirnaje pastupańnie. „Mir — kančajučy svaju movu kazaŭ Bek — jość rečaj cennaj. Mir maje svaju vysokuju canu, ale vymieranuju. My ũ Polščy nia znajem paniaćcia miru za ũsiałakuju canu.“

Stanovišča Francyji, Anhlii j Ameryki

4 h. m. pierad pramovaj min. Beka premjer Francyji Daladje i premjer Anhlii Čemberlen avvieščili deklaracyi, što Francyja j Anhlija datrymajuc svaich zabaviazanńiaŭ adnosna pomačy Polščy, kali-b jana pryznała, što jość zahrožanaj.

Prezydent Ruzvelt, jak padajuć hazety, nia budzie spradžacca z kancleram Hitleram. Za toje ũrad Zł. Št. Paŭn. Ameryki budzie staracca, kab parlament pierahledziŭ pastanovu ab neutralnaści Zł. Št. Ameryki na vypadak vajny j kab urad mieŭ jak najbolšuju svabodu dziejańnia.

Niamiecka-italjanskija narady

Pašla pramovy Hitlera, praz uviešč čas da apońnich dzion u Italii viaducca niamiecka-italjanskija narady haloŭnych kamanďzieraŭ niamieckaje j italjanskaje armii. Na narady hetyja z Niamieččyny vyjehali jašče marš. Geryng i min. Ribbentrop. Niekatoryja hazety pišuć, što byccam psujucca adnosiny Italii z Niamieččynaj.

Usie hetyja pramovy, deklaracyi, narady j pajezdki ţviedčać, što pałažeńnie ũ Eŭropie dalej vielmi naprużanaje.

ШТО ЧУВАЦЬ

— Марш. Рыдз-Сьміглы запра-сіў у Польшч галоўнага камандзіра літоўскае арміі ген. Рашцікіса, які прыедзе ў Варшаву 8 г. м. Візыта гэта набрае асаблівага значэння з увагі на цяперашняе палажэнне й адносіны да Нямеччыны.

— Румынскі міністр загранічных спраў Гафэнку канчае ўжо сваю трохтыднёвую падарожку па сталіцах Эўропы. Быў ён у Польшчы, Нямеччыне, Бельгіі, Англіі, Францыі, Італіі і Югаславіі. Найлепшы вынік мусіць меў у Англіі і Францыі, бо Англія абяцала даць пазыку, а з Францыяй расшырыў гандлёвы дагавор.

— 3 г. м. падаўся ў адстаўку доўгагодні камісар загранічных спраў СССР Літвінаў. Яго месца заняў камісар Молатаў. Зьмена гэта выклікала розныя дагадкі. Некаторыя думаюць, што можа наступіць зьмена загранічнае савецкае палітыкі й збліжэнне савецка-нямечкае. Ангельская-ж прэса падае, што пайсці ў адстаўку прымуслі Літвінава дамаганьне савецкае арміі, каторая жадае, каб быў як найхутчэй падпісаны ангельска-савецкі дагавор, накіраваны супроць Нямеччыны, да чаго не сьпяшаўся Літвінаў.

— У Югаславіі пасьля доўгіх перагавораў між др. Мачкам—паводыром Харватаў — і прэм'ерам Цвэтковічам — Сэрбам, быў устаноўлены дагавор паразумленьня, на аснове каторага адсунуваны дасюль ад улады Харваты мелі-б атрымаць аўтаномію. Аднак дагавору гэтага не зацьвердзіў рэгент (заступнік караля) Павал. Пасьля гэтага маюць адбывацца нанова народы дзеля асягненьня згоды.

— Латвія, Эстонія, Фінляндія, Галіяндія, Швэцыя і Норвэгія атрымалі ад Нямеччыны прапанову падпісаць дагавор аб ненападаньні. Галіяндія, быццам, прапанову нямецкую адкінула, а Латвія й Эстонія прынялі. Адносіны іншых названых тут дзяржаў дасюль няведомы.

— У Англіі ўведзены агульны прымусовы абавязак вайсковае службы. Дагэтуль там армія складалася з ахвотнікаў. Паводле новага закону пакліканы будучы на вайсковыя цывільныя мужчыны ў веку 20 і 21 году. Агулам будучы пакліканы каля мільёна асоб.

Usiakuju biełaruskuju knižku, BIEŁARUSKIJA PAŠTOŪKI, hazetu najtaniej i najchutčej dastaniecie ŭ biełaruskaj kniharni „Pahonia” Wilnia, Zawalnaja vulica № 1. Kataloŭ biełaruskich knižak, na žadańnie, vysyłajećca darma.

Ёсьць Беларусы ці няма?

в. Мялешкі, вол. Гарадок каля Беластоку. У аднаго заможнага гаспадара нашае вёскі было нядаўна вясельле, на якое запрасілі й вучыцеля мясцовае польскае пачаткавае школы. Як толькі госяці падпілі, пачалася зараз дыскусія й выплыла справа беларуская. Вучыцель зараз-жа заявіў, што Беларусаў ня было, няма й ня будзе. Сяляне, як магл, даказвалі, што гэта шовінізм яго асьляпіў і ён ня бачыць, што Беларусы былі, ёсьць і будуць. Вучыцель аднак трымаўся свайго. Тады сяляне выскачылі й кажучы: „Давай, мы пачысьцім яму зубы, каб ведаў, што Беларусы ёсьць і ніколі не казаў, што Беларусаў няма!” Але дзякуючы гаспадару, у якога было вясельле, да бойкі не дайшло.

Абразок гэты падаюць толькі дзеля яго асаблівага характару. А цяпер хачу зьвярнуць увагу на іншую справу, а іменная: Усе мы, асабліва ў цяперашні трывожны час, любім чытаць газеты, нажалі ня ўсе стараемся акуратна аплачваць падпіску. Тымчасам без падпіскі ня можа нармальна існаваць і разьвівацца наша прэса. Калі-ж ёсьць Беларусы, мусіць быць і разьвівацца беларуская прэса, беларускія часопісы. З гэтага-ж выплывае абавязак, што кожны Беларус павінен падтрымліваць сваю беларускую прэсу, плаціць акуратна падпіску й старацца, каб беларускія часопісы расходзіліся як найшырэй. — Дык, грамадзяне, памятайма аб сваіх беларускіх абавязках.

Л. Гарт

Гарэлка наш вораг!

в. Траскуны, Дзісьненскага пав. Моладзь нашай ваколліцы жыве ў цемры, ня мае сваіх арганізацыяў, а якія тут ёсьць — дык выключна польскія, а да іх моладзь ня горнецца й дзеля таго хутка яны ліквідуюцца. Тутэйшая мяйсцовая коопэратыва „Едносьць,” у Панізаве, замест вясці культурную працу, залажыла манапольку, куды кінулі нашы хлапцы, як у вір шчасьця, і апынуліся ў руках скрытага ворага, што цягне да сябе й чоча ўтапіць, атруціць маладое жыццё. Пара ўжо нам зразумець, якія шкоды прыносіць алькаголь; ня можна гэтаму ворагу падавацца, бо ён зьністажае рады нашага маладняку. Часта некаторыя піцьцё гарэлкі ўважаюць за „гонар,” але яны мыляюцца. Чытаць кніжку ці газету — гэта сто разоў большы гонар і трэба гэта ўсім ведаць. Цяжка запрацаваныя крывавым мазалём грошы лепш аддаваць на газеты й кніжкі, бо яны вядуць нас да шчасьлівайшага жыцця й сьвята.

Кожны павінен узяцца за самаадкацыю й саматужным спосабам вучыцца беларускай граматы.

Каб мець здаровы розум,
Ты жыві цьвярозым.

Каб мець лепшую долю,
Ня пі больш алькаголю!

Г. Д.

Паштовая скрынка

А. Су—ку: Новыя вершы атрымалі. Патрабуюць паправак. Відэць за шмат пасьпяшыліся. У меру магчы масьці будзем друкаваць. За добрыя словы шчырая падзяка.

Аніціе: Апавідаўніе „Pavrot” атрымалі, dziakujem, ale jašče nie zmahli pračytać. Adkaz damo pašla. Pryvitańnie.

Łapuš. Nikanoru. Dziakujem za padpisku. Zhadžajemsia, što słušna vam naležacca №№ 1, 2, і 3 „Śl. Mol.”, ale nažal nia možam ich vam vysłać, bo ŭievš ichni nakład razyjšošsia. Rožnicu ŭ plaćcie zaličym vam na budučy čas.

Jakim. Symanu. Atrymali dziakujem і ūsio što treba vysyлаjem.

V. Nišku j Paŭluku K. Vieršy sła-byja j da druku nie padchodziać. Prosim pišać karespandencyi.

P. Stankieviču: Adkaz vysłany pišmom.

Г. Д.: Верш слабенькі й да друку не падходзіць. Карэспандэнцыю ахвотна друкуем. Просім пісаць часцей.

І. Ролюку: З платай за „Шлях Мол.” пачакаем, а кніжку В. Сазанскага вышлем тады, як прышлеце належнасьць за яе.

А. Гацур: П'есу „Разумны Капустус” атрымалі, аднак не пасьпелі яшчэ разгледзіць. Ацэнну вышлем пісьмом, або дамо ў наступным нумары „Шляху Мол.”

Uvaha!

Uvaha!

Dasiul mnohija z našych čytačoŭ nie aplaćili jašče padpiski na 1939 h., dziela taho ūsich vietliva prosim zrabić heta jak najchutčej, bo ŭ praciuym vy-padku dalejšaja vysyłka „Ślachu Moladzi” budzie im nieadkładna ustrymana.

Pamiž akuratnymi padpiščykami buduć razlasavany cenyja premii.

Administracyja
„Ślachu Moladzi”

„Шлях Моладзі” друкуецца ў Беларускай Друкарні ім. Фр. Скарыны ў Вільні (Завальная вул. 1—2) коштам працы: Я. Багдановіча, Я. Найдзюка і А. Шумовіча.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Відэць, Завальная вуліца № 1—2 (Wilno, Zawalna 1—2).

„ШЛЯХ МОЛАДЗІ” выходзіць два разы ў месяц: 5 і 25. Падпіска на год 2 зл. і 50 гр., на паўгода 1 зл. 50 гр., на 3 мес.—75 гр. Цана аднаго экзэмпляра 15 грошаў. — Заграніцу ўдвай даражэй. — Нумар кататэкі „przekazu rozgachunkowego” 59.

Wydawca: „Biełpres”.
Выдавец: „БЕЛПРЭС”.

Drukarnia Białoruska im. Franciszka Skaryny — Wilno, ul. Zawalna 1

Redaktor: J. Najdziuk.
Рэдактар: Я. НАЙДЗЮК.